

5 maja obchodzony jest Dzień Godności Osób z niepełnosprawnością Intelktualną oraz Europejski Dzień Walki z Dyskryminacją Osób Niepełnosprawnych. Święto zostało zapoczątkowane we Francji na początku lat 90 ubiegłego wieku. Celem obchodów tego Dnia jest zwrócenie uwagi społeczeństwa na problemy i wyzwania, z którymi na co dzień mierzą się osoby z niepełnosprawnością intelektualną. To też wyjątkowa okazja, aby pokazać, że każdy z nas ma równe prawa do aktywnego udziału w życiu społecznym, rodzinnym oraz zawodowym. Bariery i ograniczenia, które utrudniają osobom z różnego rodzaju niepełnosprawnościami swobodne funkcjonowanie, nie są wynikiem n niepełnosprawności lecz wyzwaniem do ciągłej zmiany otaczającej nas rzeczywistości.

Niepełnosprawność intelektualna to stan, w którym występuje obniżenie poziomu funkcjonowania intelektualnego oraz deficyty dotyczące różnych zachowań adaptacyjnych. Zidentyfikowano wiele potencjalnych przyczyn tego problemu, w większości jednak przypadków nie udaje się stwierdzić, co stoi za deficytami dziecka. Najważniejsze jednak pozostaje coś całkiem innego: jak pomóc dziecku z niepełnosprawnością intelektualną?

Możliwych przyczyn niepełnosprawności intelektualnej wyróżnia się naprawdę dużo. Okazuje się, że do problemu tego doprowadzić mogą:

- choroby genetyczne (takie jak m.in. zespół Downa, zespół kociego krzyku, zespół łamliwego chromosomu X czy zespół Pataua i zespół Angelmana),
- komplikacje dotyczące przebiegu ciąży i okresu okołoporodowego (takie jak np. zakażenie płodu w ciąży wirusem różyczki czy wirusem CMV, jak i niedotlenienie okołoporodowe czy głębokie wcześniactwo),
- schorzenia doświadczane już po przyjściu na świat (np. poważne zakażenia ośrodkowego układu nerwowego czy rozległe urazy głowy),
- całościowe zaburzenia rozwojowe (np. autyzm),
- wrodzona niedoczynność tarczycy (niepełnosprawność intelektualna pojawiać się może wtedy, gdy schorzenie to nie podlega leczeniu),
- choroby metaboliczne (np. fenyloketonuria, choroba Niemanna-Picka),
- zażywanie w czasie ciąży przez matkę różnych toksycznych substancji (takich jak np. narkotyki czy alkohol, który może doprowadzić u dziecka do wystąpienia alkoholowego zespołu płodowego),
- schorzenia neurologiczne (np. różne postaci padaczki, jak i mózgowie porażenie dziecięce).

Patrząc na to, jak wiele jest możliwych przyczyn niepełnosprawności intelektualnej, nietrudno się dziwić, że czasem jeden rodzic obarcza drugiego winą za to, że ich dziecko cierpi na taką przypadłość. Zdarza się, że matka zarzuca ojcu, że to on przekazał potomkowi złe geny (w końcu w jego rodzinie występowały choroby genetyczne) czy ojciec ma pretensje do matki, że niewłaściwie zachowywała się w czasie ciąży. Prawda jest jednak taka, że takie zarzuty nie mają większego sensu – okazuje się, że u 30 do nawet 50% osób z niepełnosprawnością intelektualną nie udaje się stwierdzić, z jakiego powodu pojawił się u nich ten problem.

Dla skutecznego przyporządkowania stopnia niepełnosprawności intelektualnej lekarze stosują skalę Wechslera:

- 69-50 IQ – lekka: charakteryzuje się brakiem precyzji ruchów, słabą koordynacją ruchową, powolnym rozwojem mowy i jej wadami, trudnościami w nauce i skupieniu na zadaniu, problemami z pamięcią, ociężałością umysłową, brakiem krytycyzmu, podatnością na sugestie, uleganiu popędom,
- 49-35 IQ – umiarkowana: obserwuje się znaczne opóźnienie w rozwoju motoryki ruchów oraz nieumiejętność zadbania o higienę, mocno ograniczoną koncentrację i niską trwałość pamięci, nie rozumienie stosunków przyczynowo-skutkowych i logicznych następstw działań, mówienie jest często bełkotliwe o małym zasobie słownictwa,
- 34-20 IQ – znaczna: wyróżnia się duże problemy w porozumiewaniu się z otoczeniem oraz liczne wady fizyczne. Dzieci wykazują niewystarczająco rozwinięte umiejętności werbalizacji potrzeb, trudności w kontrolowaniu emocji, prymitywny sposób okazywania uczuć,
- poniżej 20 IQ – głęboka: w tej grupie obserwuje się znaczną niepełnosprawność umysłową, niezdolność do nauki, wymagana jest stała obecność opiekuna.

Czy można całkowicie wyeliminować zaburzenia rozwojowe?

Nie ma możliwości pełnej eliminacji deficytów rozwojowych i intelektualnych u dzieci dotkniętych tymi nieprawidłowościami, ale odpowiednia diagnoza i terapia można wpłynąć na rozwój i poziom funkcjonowania w społeczeństwie, niekiedy znacznie je poprawiając.

Rozwój niepełnosprawnego intelektualnie dziecka

Sama diagnostyka nie jest jednak najistotniejsza u dzieci niepełnosprawnych intelektualnie – zdecydowanie ważniejsze są oddziaływania, których celem jest zmaksymalizowanie poziomu funkcjonowania pociechy z tym problemem. Najważniejsi w tym przypadku są rodzice – to oni odgrywają kluczową rolę w rozwoju dziecka. Muszą oni przede wszystkim uzbroić się w całe pokłady cierpliwości – niepełnosprawne intelektualnie dziecko poznaje świat, ale zdecydowanie wolniej.

Trzeba jednak ten świat mu stale pokazywać, bo tylko w ten sposób można wesprzeć rozwój malucha. Dziecko powinno być zachęcane do zabawy czy podejmowania całkowicie nowych aktywności – nawet jeżeli nowe zadania początkowo będzie wykonywało nie do końca poprawnie, to nie ma innego sposobu na to, by dziecko nabywało nowych umiejętności.

W łagodzeniu skutków niepełnosprawności intelektualnej u dzieci doskonale sprawdzają się różnego rodzaju terapie oraz warsztaty. Obywają się pod okiem wyszkolonej kadry. Dziecko niepełnosprawne intelektualnie biorące udział w terapii ma szansę na samodzielność w życiu dorosłym.